



سال چهاردهم، شماره‌ی ۴۸  
زمستان ۱۳۹۳، صفحات ۱۲۲-۱۰۳

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر  
فصلنامه‌ی علمی- پژوهشی فضای  
جغرافیایی

اردوان قربانی<sup>۱</sup>

## تهیه نقشه کاربری اراضی و ارزیابی توان کاربری دیمزارهای حوضه آبخیز زیلبرچای برای تبدیل به کشت علوفه براساس عامل شیب با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی

تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۸/۱۸

تاریخ دریافت: ۹۰/۱۲/۲۴

### چکیده

در این تحقیق حوضه آبخیز زیلبرچای آذربایجان شرقی- غربی پس از تهیه نقشه کاربری اراضی و نقشه شیب با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی از نظر توان اکولوژیکی کاربری دیم برای تبدیل به علوفه کاری مورد ارزیابی قرار گرفت. نقشه شیب از مدل رقومی ارتفاع و نقشه کاربری دیم از تصاویر ماهواره‌ای لندست، عکس‌های هوایی و با کنترل میدانی تهیه شد. سپس نقشه کاربری با نقشه شیب مقایسه و عرصه- های دیم گسترش یافته در شیب بالاتر از ۱۲ درصد برای تبدیل به علوفه کاری نقشه سازی گردید. نتایج نشان داد: تفکیک اراضی زراعی از مراتع با توجه به مقیاس، ابزار کار و سطوح اراضی زراعی دیم با مشکل مواجه بوده و لذا اراضی دیم و مرتع به صورت کمپلکس نقشه سازی شد. صحت نقشه تهیه شده حدود ۷۷ درصد و ضریب کاپا ۰/۷۲ برآورد گردید. سطح کل دیمزارهای دایر و رها شده حوضه ۹۳۶۴ هکتار برآورد

E- mail: ardavanica@yahoo.com

<sup>۱</sup> - استادیارگروه مرتع آبخیزداری دانشگاه محقق اردبیلی.

شد. حدود ۵۵۵۵ هکتار از اراضی دیم فعلی در شیب بالاتر از ۱۲ درصد گسترش دارد که از آن حدود ۲۳۵۲ هکتار در شیب‌های بین ۲۰ تا ۳۰ درصد و ۳۲۰۳ هکتار در شیب‌های بین ۱۲ تا ۲۰ درصد است. از نظر توان اکولوژیکی این اراضی باید به کاربری غیر از دیم کاری و به صورت طبیعی که همانا علوفه کاری است اختصاص داشته باشد. چرا که در صورت تداوم استفاده فعلی و با توجه به شخم در جهت شیب عملاً کمک به تخریب بیش‌تر این اراضی کرده و باعث از دست دادن آب و خاک در طول زمان می‌گردد. در صورت تبدیل به علوفه کاری، تولید این اراضی می‌تواند تا ۱۱۱۱۰ تن علوفه در سال برسد. در این صورت در مقایسه با گندم در همین سطح، تولید ۲/۴ برابر شده و هم‌چنین کنترل فرسایش و حفاظت آب و خاک به نحو مطلوب‌تری انجام خواهد شد.

**کلید واژه‌ها:** دیم‌زار رهاشده، تبدیل دیم‌زار، علوفه کاری، توسعه پایدار، کشاورزی اکولوژیک، توان اکولوژیک.